

**'N STRATEGIE VIR DIE BESTUUR VAN FINANSIES IN
CHRISTELIKE AFRIKAANSE PRIVAATSKOLE IN NAMIBIË.**

deur

ADRIAAN JACOBUS VAN WYK

voorgelê ter gedeeltelike vervulling van die vereistes vir
die graad

MAGISTER IN ONDERWYS

in

ONDERWYSBESTUUR

aan die

UNIVERSITEIT VAN SUID-AFRIKA

STUDIELEIER: DR F J PRETORIUS

NOVEMBER 2003

UITTREKSEL

Privaatskole is 'n baie kontroversiële onderwerp. Voorstanders daarvan fokus op die fundamentele reg van die individu tot vrye keuse, assosiasie, godsdiens en kultuur. Aan die ander kant word dit dikwels deur die media en die man op straat as 'n duur opsie beskou waardeur elitisme bevorder word. Hoe dit ookal sy, privaatskole vorm 'n belangrike deel van onderwys wêreldwyd en in Namibië spesifiek.

Die kwessie van private onderwys as 'n duur opsie, is terselfdertyd 'n kwessie waar skoolbestuurders van privaatskole met die dilemma sit dat daar nie genoeg fondse tot hulle beskikking is nie. Dit vorm die agtergrond waarteen hierdie navorsing onderneem is. Aangesien geen kennisbasis ten opsigte van Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië bestaan het nie, is data met behulp van 'n vraelys ingevorder. Hierdie data het weer die basis gevorm waaruit 'n vraelys ten opsigte van finansiële bestuur en die rol van die skoolhoof in die verband saamgestel is en waarmee persoonlike onderhoude met twee skoolhoofde van hierdie privaatskole gevoer is. Hoewel daar dus na die finansiering van privaatskole gekyk is, het die klem op die skoolhoof as uitvoerende en finansiële bestuurder geval. In die laaste instansie is ook gepoog om 'n finansiële strategie daar te stel wat die skoolhoof in sy bestuur van die skool kan gebruik.

Sleutel terme: Privaatskool; Skoolbestuur; Skool finansiëring; Finansiële bestuur; Finansiële strategie; Christelike privaatskole; Afrikaanse privaatskole; Namibiese privaatskole; Onderwys navorsing

SUMMARY

Private schooling is a very controversial topic. Those in favour of it focus on the fundamental rights of the individual in freedom of choice, association, religion and culture. On the other hand private schools are often regarded by the media and the man on the street as an expensive option whereby elite is promoted.

Private education, being an expensive option, is also a problem for the managers of private schools, who have to deal with the dilemma of insufficient funds. This forms the background against which this study was undertaken. Since no official data base regarding Christian Afrikaans Private schools in Namibia existed, data had to be gathered by means of a questionnaire. This data formed the base for a second questionnaire regarding financial management and the role of the school principal in this regard. The second questionnaire was used in personal interviews with two principals from two private schools. Although the financing of private schools was looked into, the emphasis was on the principal acting as executive and financial manager. An attempt was made to suggest a financial strategy which could be used by a principal in school management.

Key terms: Private school; School management; School financing; Financial management; Financial strategy; Christian private schools; Afrikaans private schools; Namibian private schools; Education research

Hiermee gee ek graag erkenning aan my studieleier, Dr. F.J. Pretorius, vir waardevolle raad en 'n simpatieke oor; Prof. Doc Nel wat die noodsaaklikheid vir hierdie navorsing aan my uitgewys het; asook Mnre. Dawie O'Callaghan en Brink Grobler wat ure gehelp het om 'n sinvolle strategie daar te stel.

Hiermee dank en erkenning aan my persoonlike taalversorger en proefleser, my vrou, Henriëtte.

Hiermee bedank ek ook graag my vrou, Henriëtte, vir haar jarelange begrip en bystand; my kinders, Louwtjie, Magriet en Gert vir hul geduld met 'n afwesige pa, en vir hul voortdurende liefde; asook my twee ma's, Susan van Wyk en Magriet Louw, vir hul stille ondersteuning.

Hiermee ook dank aan die personeel van die UNISA biblioteek vir hul flink diens.

Hiermee erkenning aan al die skoolhoofde van Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië wat met hul terugvoering op die vraelyste grootliks bygedra het tot die daarstel van hierdie studiestuk.

Hiermee gee ek ook erkenning aan my Hemelse Vader vir genade waarsonder ek nie hierdie werk kon doen nie en bely ek my totale afhanklikheid van hom.

INHOUD

	Bladsy
Titel Blad	i
Uittreksel	ii
Summary	iii
Erkennings	iv
Inhoud	v
Tabelle	xi

HOOFSTUK 1

INLEIDING, DOEL EN STRUKTUUR VAN HIERDIE STUDIE NA 'N FINANSIËLE STRATEGIE VIR CHRISTELIKE AFRIKAANSE PRIVAATSKOLE IN NAMIBIË

1.1	INLEIDING	1
1.2	ENKELE PROBLEME BETREFFENDE FINANSIERING IN CHRISTELIKE AFRIKAANSE PRIVAATSKOLE IN NAMIBIË	2
1.3	DIE BEKOSTIGBAARHEID VAN CHRISTELIKE AFRIKAANSE PRIVAATSKOLE IN NAMIBIË	3
1.4	CHRISTELIKE AFRIKAANSE PRIVAATSKOLE AS 'N DEEL VAN DIE BREË NAMIBIESE ONDERWYS	4
1.5	RASONAAL VIR EN BELANG VAN DIE NAVORSING	6
1.6	PROBLEEMSTELLING	7
1.7	DOEL VAN NAVORSING	8
1.8	NAVORSINGSMETODES EN -ONTWERP	8
1.8.1	Navorsingsbenadering	8
1.8.2	Navorsingsmetodologie	9
1.8.2.1	Literatuuorsig	9

1.8.2.2	Vraelys	9
1.8.2.3	Persoonlike kontak	10
1.8.2.4	Persoonlike Onderhoude (ongestruktureerd)	10
1.9	ENKELE PROBLEME WAT MET DIE NAVORSING ONDERVIND IS	10
1.10	HOOFSTUKVERDELING	11
1.11	SAMEVATTING	11

HOOFSTUK 2

DIE BESTAANSREG VAN, KOSTES VERBONDE AAN, EN FINANSIËLE BESTUUR VAN PRIVAATSKOLE

2.1	PRIVAATSKOLE – ‘N DEFINISIE	13
2.2	PRIVAATSKOLE – ‘N GEGEWE	14
2.2.1	Probleme wat ouers met staatskole ondervind	14
2.2.2	Privaatskole die ouer se keuse	15
2.2.3	Die ouer se reg op Privaatskole gewaarborg	16
2.2.4	Kritiek deur die VCAO rakende staatsonderwys	17
2.2.5	Onderrig ook die ouer se verantwoordelikheid	17
2.3	PRIVAATSKOLE – ‘N DUUR OPSIE	18
2.3.1	Aspekte wat verband hou met die kostes van privaatskole	18
2.3.2	Private inkomstebronne en besnoeiing van uitgawes	19
2.3.3	Staatsubsidies	20
2.4	PRIVAATSKOLE – SKOOLFONDS	21
2.4.1	Spesifieke bedrae skoolfonds	22

2.4.2	Hoe oorleef privaatskole dan?	22
2.5	PRIVAATSKOLE - FINANSIËLE BESTUUR	23
2.5.1	Bepanning in finansiële bestuur	23
2.5.1.1	Begroting as finansiële beplanningsinstrument	24
2.5.1.2	Opstel van skoolbegrotings	25
2.5.1.3	Effektiwiteit van begrotingsproses	26
2.5.2	Organisering in finansiële bestuur	27
2.5.2.1	Stappe in organisering en subtake	27
2.5.2.2	Finansiële komitees en rekenaarondersteuning	29
2.5.3	Leidinggewing in finansiële bestuur	29
2.5.3.1	Verhoudingstigting	30
2.5.3.2	Motivering	30
2.5.3.3	Kommunikasie	30
2.5.4	Beheer in finansiële bestuur	31
2.5.4.1	Effektiewe finansiële bestuur	31
2.5.4.2	Finansiële rekordhouding	32
2.5.4.3	Finansiële verslaglewering	32
2.5.5	Fondsinsamelingsaksies in finansiële bestuur	33
2.5.5.1	Enekele basiese beginsels vir fondsinsameling	34
2.5.5.2	Verskillende wyses van fondsinsameling	35
2.5.6	Slegte skuld in finansiële bestuur	37
2.6	SAMEVATTING	38

HOOFSTUK 3

NAVORSINGSMETODES EN –ONTWERP

3.1	INLEIDING	40
3.2	ONTWERP EN GEBRUIK VAN DIE VRAELYS	40
3.2.1	Teikengroep	42
3.2.2	Identifisering van kernaspekte	42
3.2.3	Die samestelling van die vraelys	43
3.2.4	Voortoets	44
3.2.5	Finale administrasie	44
3.2.6	Terugvoering	45
3.3	PERSOONLIKE ONDERHOUDE	46
3.4	VERWERKING EN AANBIEDING VAN DATA	47
3.5	SAMEVATTING	47

HOOFSTUK 4

NAVORSINGSRESULTATE EN BESPREKING

4.1	INLEIDING	49
4.2	BESPREKING VAN TERUGVOERING OP VRAELYS	50
4.2.1	Leerlingetalle	50
4.2.2	Onkoste aangegaan ten opsigte van fisiese fasiliteite	52
4.2.3	Bronne van inkomste asook inkomste verkry	53
4.2.4	Aanwending van fondse	56
4.2.5	Beheer van fondse	58
4.2.6	Die skoolhoof se rol in die verband	59
4.2.7	Samevatting	62

4.3	FINANSIËLE STRATEGIE	63
4.3.1	Inleiding	63
4.3.2	Wie is verantwoordelik?	63
4.3.3	Samestelling van die begroting	64
4.3.4	Beheer en implimentering van die begroting	65
4.3.5	Skoolfonds as deel van die begroting	66
4.3.6	Fondsinsameling	68
4.3.7	Die rol van die skoolhoof	69
4.3.8	Moontlike finansiële benadering vir beginners van privatskole	69
4.3.9	Samevatting	69

HOOFSTUK 5

SAMEVATTING: SLEUTELASPEKTE EN 'N FINANSIËLE STRATEGIE VIR CHRISTELIKE AFRIKAANSE PRIVAATSKOLE IN NAMIBIË

5.1	INLEIDING	72
5.2	OORSIG VAN DISSERTASIE	73
5.3	SAMEVATTING VAN SLEUTELASPEKTE	74
5.3.1	Privaatskole - 'n definisie	74
5.3.2	Privaatskole - 'n gegewe	74
5.3.3	Privaatskole - 'n duur opsie	74
5.3.4	Privaatskole - skoolfonds	75
5.3.5	Privaatskole - finansiële bestuur	75
5.4	'N FINANSIËLE STRATEGIE VIR CHRISTELIKE AFRIKAANSE PRIVAATSKOLE IN NAMIBIË	76

5.5	VERDERE NAVORSING	77
	BRONNELYS	79
	ONDERHOUDE	85
BYVOEGSEL A	VRAELYS AAN ALLE SKOLE	87
BYVOEGSEL B	ONDERHOUDSKEDULE VIR PERSOONLIKE ONDERHOUDE	91

TABELLE

TABEL 1	Aantal ingeskrewe leerlinge in 2002 in Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië	51
TABEL 2	Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië wat oor koshuisfasiliteite beskik	51
TABEL 3	Kostes van skoolgeboue en ander eiendom van Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië	52
TABEL 4	Bedrag skoolfonds wat ouers van Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië in 2002 per leerling per jaar betaal	54
TABEL 5	Inkomstebronne, anders as skoolfonds, van Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië	55
TABEL 6	Aanwending van skoolfonds volgens begroting van die Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië	58
TABEL 7	Beheer van die finansies van Christelike Afrikaanse Privaatskole in Namibië	59